مجله علمی پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد
دوره ۲۵، شماره ۱۱، بهمن ۱۳۹۶
صفحه: ۹۳۰-۹۲۱

Journal of Shahid Sadoughi University of Medical Science
Vol. 25, No.11, Feb 2017
Pages: 921-930

بررسی روش‌شناسی مقالات نمایه شده در حوزه سرطان‌های سینه، تخمدان و کولون و رکتوم در پایگاه‌های اطلاعاتی SID و MEDLIB در سال‌های ۱۳۹۳-۱۳۸۳

لیلا نعمتی انارکی[۱]، عصمت مومنی[۲]، ویدا شادفر*[۳]، مهرداد مستغاثی[۴]

چکیده

مقدمه: روش پژوهش یکی از بخش‌های مهم هر مطالعه و معرف وجه علمی آن است. هدف این پژوهش، روش‌شناسی مقالات نمایه‌شده در سه حوزه سرطان‌های سینه، تخمدان، کولون و رکتوم در پایگاه‌های اطلاعاتی «سید» و «مِدلیب» در سال‌های ۱۳۹۳-۱۳۸۳ است.

روش بررسی: این مطالعه از نوع پیمایشی- توصیفی و مقطعی بوده و در آن از یک چک لیست برای جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز استفاده شده است. جامعه پژوهش شامل ۷۴۸ مقاله نمایه شده در پایگاه‌های اطلاعاتی «سید» و «مدلیب» در حوزه سرطان سینه، تخمدان، کولون و رکتوم از سال ۱۳۸۳ تا ۱۳۹۳بود. حجم نمونه پژوهش با استفاده از نمونه‌گیری طبقه‌ای، ۱۸۸ مورد مقاله تعیین شد. برای تحلیل داده‌ها از نرم افزار آماری SPSS نسخه ۲۱ و نیز روش‌های توصیفی شامل جدول و نمودار و درصد فراوانی و میانگین استفاده شد.

نتایج: بیشترین تعداد مقالات از پایگاه اطلاعاتی «سید» با ۸۹ درصد و از لحاظ موضوع مربوط به سرطان پستان با ۸۰/۹ درصد بوده است. تمام مقالات نمایه شده کاربردی و ۴۴/۴ درصد آنها با هدف درمان تولید شده بودند. مهمترین روش پژوهش مورد استفاده درمقالات، روش مشاهده‌ای ۶۹/۴ درصد بود که روش مشاهده‌ای- تحلیلی با ۵۳/۵ درصد بیشتر مورد استفاده قرار گرفته بود و در بین مطالعات مداخله‌ای، بیشترین روش مورد استفاده، روش تجربی با سهم ۸۸/۱ درصد بود.

نتیجه گیری: با توجه به نتایج این پژوهش نیاز است در پژوهش‌های فارسی مرتبط با حوزه‌های پژوهشی ذکر شده به انواع روش‌های پژوهش توجه ویژه شود تا نیاز سایر محققان و کادر درمان را نیز در جهت دسترسی به این نوع مطالعات تسهیل نمایند.

واژه‌های کلیدی: روش‌شناسی، روش‌تحقیق در پزشکی، پایگاه‌های اطلاعاتی

۱- استادیار، دانشکده مدیریت و اطلاع رسانی پزشکی، گروه کتابداری پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی ایران، تهران
۲- استادیار، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبایی
۳- کارشناس ارشد مدیریت اطلاعات، دانشگاه ازاداسلامی، واحد تهران شمال
۴-استادیار، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی شهید صدوقی یزد
*(نویسنده مسئول)؛تلفن: ۰۹۱۲۲۷۶۴۸۴۲ ، پست الکترونیکی: vidashadfar@gmail.com
تاریخ دریافت:۱۳۹۶/۲/۹ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۶/۲۵

[Downloaded from jssu.ssu.ac.ir on 2026-11-25]

مقدمه

پژوهش یکی از شاخص‌های اساسی در میزان توسعه جوامع محسوب می‌شود به نحوی که هرگونه حرکت علمی و منطقی به پشتوانه تحقیق امکان پذیر است. این شاخص اساس تولید دانش و بستر اصلی برای فهم دقیق حقایق، تفکر و تعقل است. در یک فعالیت تحقیقاتی باید قبل از هر چیز، رویکرد مناسب موضوع تحقیق مشخص و بدینوسیله بین مبانی فلسفی و روش‌شناسی پژوهش، سازگاری ایجاد شود(۱). کشورهای پیشرفته با آگاهی از نقش و جایگاه پژوهش در تولید علم و فناوری، شتاب‌دهی در جهت توسعه، و ایجاد شبکه علمی و ارتباطی میان پژوهشگران، بیشترین توجه خود را صرف ارتقاء این فرایند نموده‌اند. در میان انواع کانال‌های اشتراک دانش، نشریات یکی از مهمترین مجاری تبادل افکار در میان متخصصان محسوب می‌شود. در هر کشور انتشار مقالات در حوزه سلامت، شاخصی از سیستم ارتقای سلامت آن کشور محسوب می‌گردد(۲). به منظور کاربردی شدن و ورود نتایج پژوهش به زنجیره ترجمان دانش، اصول صحیح نگارش علمی مقاله نیازمند توجه است(۳). در میان بخش‌های مختلف هر مقاله تحقیقاتی، انتخاب روش درست و متناسب با اهداف پژوهش و به‌کارگیری ابزار متناسب با روش تحقیق به منظور صحت نتایج حاصل شده مهمترین اصل است. روش، شیوه پیش‌رفتن به سوی هدف و لازمه دانش است و اعتبار دستاوردهای هر دانشی به روش یا روش‌هایی وابسته است که در آن مورد استفاده قرار گرفته است (۴).

بیشتر مطالعات قسمت روش را به عنوان مهم‌ترین بخش پژوهش شناخته‌اند، زیرا اطلاعات لازم برای تعیین اعتبار و روایی مقالات از این قسمت بدست می‌آید. در علوم پزشکی با توجه به گستردگی و رشد روزافزون آن، تمام روش‌های تحقیق، اعم از تجربی، تاریخی و پیمایشی در ابعاد گسترده استفاده می‌شوند. توجه به روش‌های پژوهش به کار رفته در تحقیقات پزشکی و عوامل مؤثر بر آن‌ها مانند استنادها، حوزه‌های مورد بررسی، میزان مشاهدات و غیره می‌تواند قضاوت در مورد اثربخشی تحقیقات را آسان‌تر نماید(۵). سیاست اصلی سازمان بهداشت جهانی بر پیشگیری از بیماری‌ها، رشد صعودی هزینه‌های سلامت، افزایش انواع بیماری‌ها و مطالعه در جهت پیشگیری، تشخیص و درمان بیماری‌هاست که نتایج بسیاری از تحقیقات انجام شده توسط این سازمان و یا سایر سازمان‌های فعال در حوزه سلامت نیز از طریق نشریات قابل بازیابی است(۶).

نظر به این که سرطان‌های سینه، تخمدان، کولون (rectum) و رکتوم(colon) از شایع‌ترین سرطان‌ها هستند، مطالعه روش‌های پژوهش این دسته از تحقیقات در داخل کشور امری ضروری است. از این رو جهت بررسی مقالات تولید شده در این سه حوزه، مقالات نمایه شده در پایگاه اطلاعاتی «مدلیب(Medlib)» به عنوان موتور جست‌وجوی ملی برای نشریات علوم پزشکی که برای توسعه و هماهنگی اطلاعات و انتشارات علمی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و در راستای یکپارچه‌سازی اطلاعات پژوهشی آموزشی دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور ایجاد شده و پایگاه اطلاعاتی «سید(SID)»، به عنوان یکی از پایگاه‌های اطلاعاتی پزشکی کشور به دلیل جامعیت و روزآمدی منابع موجود و دسترسی رایگان به مقالات این پایگاه نسبت به سایر پایگاه‌ها انتخاب گردید. هدف اصلی این پژوهش، تعیین روش‌شناسی مقالات نمایه شده در حوزه سرطان‌های سینه، تخمدان و کولون و رکتوم در پایگاه‌های اطلاعاتی سید و مدلیب در سال‌های ۱۳۹۳-۱۳۸۳ است تا بتوان به اهداف اختصاصی ذیل دست یافت:

- تعیین چگونگی توزیع مقالات، تعیین سازمان‌های تولیدکننده مقالات، تعیین تعداد و رتبه‌علمی نویسندگان مقالات نمایه شده در این دو پایگاه، تعیین هدف مقالات تولید شده، تعیین روش انجام مقالات و همچنین تعیین جامعه آماری، و در نهایت روش‌های نمونه‌گیری و جمع‌آوری داده‌ها در مقالات سه حوزه سرطان‌های سینه، تخمدان و کولون و رکتوم

در سال‌های اخیر در داخل و خارج از کشور، پژوهش‌های مشابهی در جهت بررسی روش‌شناسی مقالات انجام شده است. آویژگان و نصر در پژوهش خود به بررسی روش‌های پژوهش در

[Downloaded from jssu.ssu.ac.ir on 2026-11-25]

آموزش پزشکی با روش تحلیل محتوا پرداختند. نتایج نشان داد اکثر مقالات با روش کمی، از نوع توصیفی- مقطعی و با ابزار پرسشنامه انجام گرفته بودند(۷). سیامکی در پژوهش خود به بررسی کمی و محتوایی مقالات تالیفی فارسی در مجلات حوزه کتابداری با تاکید بر گرایش‌های موضوعی و روش‌شناسی پرداخت. نتایج نشان داد که پراکندگی موضوعی مقالات یکسان نبوده و از میان روش‌های به کار رفته روش "مروری" جایگاه اول و روش "میدانی" آخرین جایگاه را به خود اختصاص داده‌اند(۸). باقری به تعیین روش‌شناسی مقالات نمایه شده در "پاب مد(Pubmed)" پرداخت. نتایج نشان داد بیشترین مقالات در سال ۲۰۱۰ و از نوع مطالعات مقطعی و کمترین مقالات از نوع مطالعات مرور نظام‌مند بود. مطالعات اولیه مشاهده‌ای در راس طراحی مطالعات و مداخله‌ای از محبوبیت کمتری برخوردار بود(۹). Brennan و همکاران در پژوهشی که در سال ۲۰۱۰ روی انواع مطالعات اپیدمیولوژیک در مجله (British Journal of Medical Sciences) انجام دادند و به این نتایج دست یافتند که ۸۷ درصد از مطالعات از نوع گزارش موردی و ۱ درصد از نوع پژوهش‌های آزمایشگاهی و مقالات آموزشی و کاربردی بودند و مطالعات گزارش موردی به علت ساده و کم هزینه بودن، در اولویت اول پژوهشگران این مجله بودند(۱۰). Anderson and Shattuk در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که ۶۰ درصد تحقیقات با روش کمی و ۳۴ درصد با روش کیفی و در نهایت ۶ درصد باقیمانده نیز با روش ترکیبی انجام شده بودند(۱۱). احمدی و سوری به مرور نظام‌مند مقالات حوزه نفرولوژی پرداختند تا بتوانند به توسعه روش شناسی مقالات این حوزه کمک نمایند. نتایج نشان داد ۳۰ عامل اساسی در ارتقای کیفیت روش شناسی مقالات نقش دارند به عنوان مثال توصیف جامعه هدف، ذکر عنوان مقالات، معرفی متغیرهای وابسته و مستقل، گزارش نمونه آماری و نرم افزار تحلیل آماری (۱۱).

روش بررسی

پژوهش حاضر از دسته مطالعات کاربردی بود، که به روش پیمایشی-توصیفی و مقطعی انجام شد. جامعه آماری این پژوهش مقالات نمایه شده در پایگاه‌های اطلاعاتی «سید(SID)» و «مدلیب(Medlib)» در حوزه سرطان سینه، تخمدان، کولون و رکتوم از سال ۱۳۸۳ تا ۱۳۹۳ بود که اطلاعات مربوط به مقالات از وب سایت پایگاه‌های اطلاعاتی مذکور جمع آوری گردید. کلیدواژه‌های مورد جستجو، شامل سرطان سینه (سرطان‌پستان)، سرطان تخمدان، کولون و رکتوم در سال‌های ۱۳۸۳-۱۳۹۳ بود که در بخش جستجوی پیشرفته پایگاه‌های اطلاعاتی مورد جستجو قرار گرفت. این کلیدواژه‌ها با عبارت‌های سرطان، کانسر، تومور بدخیم برای واژه سرطان و همچنین کلیدواژه‌های رکتوم، رکتال، کولون، سرطان روده بزرگ جستجو شد و با توجه به همپوشانی این عبارت‌ها در بخش کلیدواژه‌های مربوط به مقالات، تعداد مقالات هر کلیدواژه تعیین گردید. ترکیب کلیدواژه‌ها برای هر کدام از موضوعات به شکل زیر در بخش جستجوی پیشرفته هر دو پایگاه "سید" و "مدلیب"انجام شده است:

مرحله اول: (سرطان رکتوم یا سرطان رکتال یا سرطان کولون یا سرطان روده بزرگ)

مرحله دوم: (کانسر رکتوم یا کنسر رکتال یا کنسرکولون یا کنسر روده بزرگ)

مرحله سوم: (تومور بدخیم رکتوم یا تومور بدخیم رکتال یا تومور بدخیم کولون یا تومور بدخیم روده بزرگ)

مرحله اول: (سرطان برست یا کنسر برست یا تومور بدخیم برست)

مرحله دوم: (سرطان سینه یا سرطان سینه یا تومور بدخیم سینه)

مرحله اول: (سرطان تخمدان یا کنسر تخمدان یا تومور بدخیم تخمدان)

با توجه به جستجوهای انجام گرفته از طریق کلیدواژه‌های مذکور، ۶۰۹ مقاله در حوزه سرطان پستان، ۲۷ مقاله در حوزه سرطان تخمدان، ۶۷ مقاله در حوزه سرطان کولون و ۴۵ مقاله در حوزه سرطان رکتوم و در مجموع ۷۴۸ مقاله مورد بازیابی قرار گرفت و از بین این تعداد مقاله ۱۸۸ مقاله به روش نمونه‌گیری تصادفی-طبقه‌ای از میان طبقات مطابق با

[Downloaded from jssu.ssu.ac.ir on 2026-11-25]

(جدول۱) انتخاب گردید. ابزار مورد استفاده برای جمع‌آوری داده‌ها، چک لیست محقق ساخته بود که برای طراحی آن، با مطالعه متون مربوط به روش‌شناسی در علوم پزشکی و بررسی مطالعات پیشین، همچنین بر اساس اهداف پژوهش، سیاهه وارسی محقق ساخته طراحی گردید. روایی این سیاهه وارسی از طریق تایید متخصصان در حوزه کتابداری، کتابداری پزشکی و پزشکان متخصص مورد تایید قرار گرفت. داده‌های جمع آوری شده بر اساس چک لیست‌ها به وسیله نرم‌افزار آماری SPSS نسخه ۲۱ و آمار توصیفی تحلیل و نتایج در قالب جداول ارائه گردید.

جدول ۱: توزیع فراوانی تعداد کلیدواژه‌های مورد بررسی در پایگاه‌های اطلاعاتی

پایگاه اطلاعاتی		سرطان سینه (سزطان پستان)	سرطان تخمدان	کولون	رکتوم
سید	بانک نشریات فارسی	۴۸۶	۲۲	۶۱	۴۰
	بانک مجامع علمی فارسی	۱۳	۱	۰	۰
	بانک طرح‌های پژوهشی	۲۴	۲	۰	۰
مدلیب		۸۶	۲	۶	۵
جمع جامعه آماری		۶۰۹	۲۷	۶۷	۴۵
جمع کل			۷۴۸		
حجم نمونه در هر طبقه		۱۵۲	۷	۱۷	۱۲
جمع کل نمونه‌ها			۱۸۸		

نتایج

از مجموع ۱۸۸ مقاله مورد بررسی و در پاسخ به این سؤال که توزیع مقالات در پایگاه‌های مورد بررسی چگونه بوده است، یافته‌ها نشان داد که بیشترین مقالات موجود در پایگاه‌های اطلاعاتی سید و مدلیب مربوط به سرطان پستان با ۸۰/۹ درصد است و سایر مقالات در حوزه‌های سرطان تخمدان، سرطان کولون و سرطان رکتوم درصد پایینی را تشکیل می‌دهند (جدول ۲).

جدول ۲: توزیع فراوانی نوع بیماری در پایگاه‌های اطلاعاتی «سید» و «مدلیب»

نوع بیماری	فراوانی	درصد	درصد نسبی	درصد تجمعی
سرطان پستان	۱۵۲	۸۰/۹	۸۰/۹	۸۰/۹
سرطان تخمدان	۷	۳/۷	۳/۷	۸۴/۶
سرطان کولون	۱۷	۹	۹	۹۳/۶
سرطان رکتوم	۱۲	۶/۴	۶/۴	۱۰۰/۰
جمع	۱۸۸	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	

بیشترین تعداد مقالات مربوط به کلیدواژه‌های پژوهش در پایگاه اطلاعاتی «سید» با ۸۹/۴ درصد بوده است. بالاترین تعداد مقالات مورد بررسی در بازه زمانی ۸۸-۸۷ با ۲۳/۹ درصد و پایین‌ترین تعداد مقالات، در سال‌های ۹۴-۹۳ با ۶/۹ درصد تولید شده است. از نظر نوع بیماری و زمان انتشار مقالات در پایگاه‌های اطلاعاتی مورد بررسی، در بیماری سرطان پستان و سرطان رکتوم، بیشترین مقالات در سال‌های ۸۸-۸۷ و کمترین در ۹۴-۹۳ تولید شده است. در بیماری سرطان تخمدان و سرطان کولون، تولید مقالات در سال‌های مختلف تقریباً یکسان بوده است. همچنین در پایگاه اطلاعاتی سید، بیشترین مقالات در سال‌های ۸۸-۸۷ و در پایگاه اطلاعاتی مدلیب، بیشترین مقالات در سال‌های ۹۲-۹۱ تولید شده است.

در پاسخ به این سؤال پژوهشی که سازمان‌های تولیدکننده مقالات در پایگاه‌های اطلاعاتی سید و مدلیب در حوزه‌های مورد بررسی در سال‌های ۱۳۹۳-۱۳۸۳ کدام مراکز هستند، یافته‌ها نشان داد که بیشترین مقالات تولید شده در

[Downloaded from jssu.ssu.ac.ir on 2026-11-25]

سازمان‌های دانشگاهی با ۹۱ درصد تولید شده‌اند که از میان دانشگاه‌های تولیدکننده مقالات در حوزه‌های مورد بررسی، بیشترین مقالات توسط دانشگاه تهران با ۴۷/۲ درصد و پس از آن خراسان رضوی (مشهد) با ۱۱/۱ درصد بوده است.

در پاسخ به سؤال سوم پژوهش مبنی بر اینکه تعداد و رتبه علمی نویسندگان مقالات نمایه شده در پایگاه‌های اطلاعاتی مورد بررسی چگونه است، یافته‌ها نشان داد بیشترین تعداد افراد شرکت کننده در تولید مقالات، بین سه تا چهار نفر با ۳۸/۵ درصد و پنج تا شش نفر با ۳۰/۵ درصد بوده است. در این میان کمترین میزان مربوط به تعداد نه تا ده نفر با ۲/۷ درصد بود که بیشترین افراد تولیدکننده مقالات دارای رتبه علمی استادیاری با ۵۱ درصد بوده‌اند.

در پاسخ به چهارمین سؤال پژوهش مبنی بر اینکه هدف مقالات تولید شده در حوزه‌های مورد بررسی در پایگاه‌های سید و مدلیب چیست، یافته‌ها نشان داد ۹۸/۴ درصد مقالات تولید شده در حوزه سرطان پستان، تخمدان، کولون و رکتوم در پایگاه‌های اطلاعاتی «سید» و «مدلیب» دارای هدف کاربردی بوده‌اند. در این میان، مقاله‌ای با هدف بنیادی تولید نگردیده است. نتایج چنین نشان داد که مقالات تولیدشده در حوزه سرطان پستان، تخمدان، کولون و رکتوم در پایگاه‌های اطلاعاتی «سید» و «مدلیب»، با ۴۴/۴ درصد، برای اهداف درمانی تولید شده‌اند. در این میان تنها ۱۲/۸ درصد مقالات، هدف آموزشی داشته‌اند که کمترین میزان را دارد (جدول ۳).

جدول ۳: توزیع فراوانی هدف پژوهش در مقالات پایگاه‌های اطلاعاتی «سید» و «مدلیب»

هدف پژوهش	فراوانی	درصد	درصد نسبی	درصد تجمعی
درمان	۵۲	۲۷/۷	۴۴/۴	۴۴/۴
پیشگیری	۲۵	۱۳/۳	۲۱/۴	۶۵/۸
آموزش	۱۵	۸/۰	۱۲/۸	۷۸/۶
تشخیص	۲۵	۱۳/۳	۲۱/۴	۱۰۰/۰
نا معلوم	۷۱	۳۷/۸	-	-
جمع	۱۸۸	۱۰۰/۰	۱۰۰.۰	-

در پاسخ به پنجمین سؤال پژوهشی مبنی بر اینکه روش انجام مقالات (مشاهده‌ای-مداخله‌ای) در حوزه‌های مورد بررسی چیست، یافته‌ها نشان دادند که، ۶۹/۴ درصد مقالات تولید شده در حوزه سرطان پستان، تخمدان، کولون و رکتوم در پایگاه‌های اطلاعاتی «سید» و «مدلیب» با روش مشاهده‌ای و ۲۱/۷ درصد با روش مداخله‌ای تولید شده‌اند. در این میان، ۸/۹ درصد مقالات نیز از سایر روش‌های به جز مداخله و مشاهده استفاده کرده‌اند (جدول ۴). همچنین، ۵۳/۵ درصد مقالات مشاهده‌ای در حوزه سرطان پستان، تخمدان، کولون و رکتوم در پایگاه‌های اطلاعاتی «سید» و «مدلیب»، از نوع تحلیلی و ۸/۷ درصد مقالات با ترکیب روش‌های توصیفی و تحلیلی تولید شده‌اند.**بیشترین روش استفاده شده در مقالات مشاهده‌ای- توصیفی در حوزه سرطان پستان، تخمدان، کولون و رکتوم در پایگاه‌های اطلاعاتی «سید» و «مدلیب»، روش تداومی و مقطعی با ۶۴/۷ درصد و کمترین روش استفاده شده، روش تطبیقی با ۲/۹ درصد بوده است. علاوه بر آن، بیشترین روش استفاده شده در مقالات مشاهده‌ای- تحلیلی در حوزه سرطان پستان، تخمدان، کولون و رکتوم در پایگاه‌های اطلاعاتی «سید» و «مدلیب»، روش گذشته‌نگر یا مورد شاهدی با ۶۷/۲ درصد و کمترین روش مورد استفاده، روش آینده‌نگر یا هم‌گروهی با ۱۱/۵ درصد است. همچنین یافته‌ها نشان داد، ۸۸/۱ درصد مقالات مداخله‌ای در حوزه سرطان پستان، تخمدان، کولون و رکتوم در پایگاه‌های اطلاعاتی «سید» و «مدلیب»، از نوع تجربی و ۱۱/۹ درصد مقالات با روش نیمه تجربی تولید**

[Downloaded from jssu.ssu.ac.ir on 2026-11-25]

شده‌اند. ۵۴/۵ درصد مقالات مداخله‌ای- تجربی و کارآزمائی در حوزه سرطان پستان، تخمدان، کولون و رکتوم در پایگاه‌های اطلاعاتی «سید» و «مدلیب»، از سایر روش‌ها استفاده کرده‌اند. در این میان ۲۷/۳ درصد از روش‌های کور و ۱۸/۲ درصد از روش شاهددار تصادفی استفاده کرده است.

در پاسخ به ششمین سؤال پژوهش مبنی بر اینکه جامعه آماری، روش‌های نمونه‌گیری و جمع آوری داده‌ها در مقالات حوزه‌های مورد بررسی کدامند، یافته‌ها نشان داد در مقالات تولید شده در حوزه سرطان پستان، تخمدان، کولون و رکتوم، ۹۵/۹ درصد جامعه آماری پژوهش را انسان و ۴/۱ درصد را حیوانات تشکیل داده‌اند. همچنین بیشترین نمونه‌گیری به صورت غیراحتمالی با ۷۳ درصد و روش نمونه‌گیری احتمالی کمترین میزان را با ۲۷ درصد دارا بوده است. در روش نمونه‌گیری احتمالی از جامعه آماری در مقالات تولید شده در حوزه‌های مورد بررسی، بیشترین روش استفاده شده روش تصادفی ساده با ۹۰ درصد بوده است.

در روش‌های نمونه‌گیری غیراحتمالی از جامعه آماری در مقالات تولید شده در حوزه‌های مورد بررسی، روش هدفمند و مبتنی بر هدف با ۵۹/۳ درصد و روش سهمیه‌ای با ۱/۷ درصد، کمترین روش مورد استفاده بوده است. بیشترین روش جمع‌آوری داده‌ها در مقالات تولید شده در حوزه سرطان پستان، تخمدان، کولون و رکتوم در پایگاه‌های اطلاعاتی سید و مدلیب، استفاده از روش مشاهده با ۵۰/۳ درصد و کمترین روش مورد استفاده، مصاحبه با ۶/۴ درصد بوده است.

بحث

مطابق با یافته‌های پژوهش، پایگاه اطلاعاتی «سید» با توجه به اینکه متعلق به سازمان جهاد دانشگاهی است، از نظر قابلیت‌های جستجو و بانک‌های اطلاعاتی مختلفی که داراست و همچنین پوشش زمانی و میزان مقالات و مجلات نمایه شده، وضعیت مناسبی داشت و بر خلاف این پایگاه، پایگاه اطلاعاتی «مدلیب» که توسط وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی راه اندازی شده است و به عنوان اولین موتور جستجوی مقالات پزشکی معرفی گردیده است، در بازه زمانی پژوهش حاضر از نظر پوشش موضوعی و مجلات نمایه شده وضعیت مناسبی را نداشت، به طوریکه در جستجوهای انجام گرفته بیشترین مقاله‌های قابل دسترس، در موضوع سرطان پستان بود و در سایر بیماری‌ها، پوشش مناسبی داده نشده بود همچنین در ارائه چکیده و متن کامل مقالات نیز این پایگاه مشکلاتی را داشت. از نظر پوشش زمانی نیز فقط مقالات مربوط به سه سال اخیر را پوشش می‌داد. از سوی دیگر بررسی چکیده‌ها نشان داد که چکیده‌های مقالات مورد بررسی در برخی موارد ناقص و اطلاعات روش‌شناسی درست در آن درج نگردیده است که این نتایج هم سو با نتایج پژوهش امان‌اللهی بود که در بررسی چکیده مقالات پابمد، به این نتیجه رسید که تمام این چکیده‌ها کامل و ساختاریافته نیستند و در این پژوهش هیچ یک از چکیده مقالات امتیاز کامل را کسب نکردند(۱۲).

با توجه به شیوع بیماری سرطان در ایران و بنابر گفته مسئولین مبنی بر اینکه سرطان پستان شایع‌ترین سرطان در میان زنان است و همچنین کاهش سن ابتلا به این بیماری، درصد بالای مقالات در پایگاه‌های اطلاعاتی «سید» و «مدلیب» مربوط به این بیماری بود. همچنین سرطان کولون که سومین سرطان شایع در دنیا و چهارمین سرطان شایع در ایران است، پس از سرطان پستان بیشترین مقالات را داشت. با این وجود و با توجه به گستردگی این بیماری و همچنین ارتباط این سرطان با سرطان رکتوم که هر دو مربوط به بیماری روده و اندام تحتانی هستند، میزان کم پژوهش‌های موجود در این حوزه را نشان می‌دهد، این در حالی است که با توجه به شیوع این بیماری‌ها در سطح جامعه، ضروری است که سازمان‌های پژوهشی و مراکز درمانی، پژوهش‌های بیشتری در جهت پیشگیری، آموزش افراد و تشخیص به موقع و درمان انجام دهند. در بررسی نوع پژوهش مقالات، مقالات مورد بررسی اکثراً از نوع کاربردی و جهت حل مسأله بوده‌اند و پژوهش بنیادی و نوآوری و ابداع روش‌های جدید در مقالات مشاهده نشد. این در حالی است که با توجه به شیوع این بیماری‌ها، پژوهش‌های بنیادی که روش‌های نوین ارائه دهد، می‌تواند مفید باشد. این

[Downloaded from jssu.ssu.ac.ir on 2026-11-25]

نتایج هم سو با نتایج امین‌پور و پورثانی و بر خلاف نتایج شکفته است. همانطور که باقری در پژوهش خود به این نتیجه رسیده، در پژوهش حاضر نیز اکثر پژوهش‌های کاربردی، با هدف درمان انجام گرفته‌اند و علی‌رغم شیوع این بیماری‌ها در ایران و کاهش سن ابتلا، نسبت به شاخص‌های جهانی، تمرکز مقالات بیشتر بر درمان بوده و علی رغم تقدم پیشگیری بر درمان مطالعات کمی با هدف پیشگیری منتشر شده‌اند (۱۵،۱۴).

همچنین مطابق با روش مشاهده‌ای که در آن محقق در شرایط افراد مورد پژوهش دخالت نکرده و فقط به ثبت مشاهدات خود از نمونه مورد تحقیق می‌پردازد، مهمترین روش انجام این پژوهش‌های کاربردی بوده است و علی رغم گسترش و شیوع بیماری‌ها، مطالعات مداخله‌ای، جهت یافتن روش‌های پیشگیری و درمان کمتر مورد توجه قرار گرفته است. این نتایج هم سو با نتایج باقری است که مطالعات اولیه مشاهده‌ای را در راس طراحی مطالعات قرار داده و مطالعات مداخله‌ای را علی‌رغم تناسب با حیطه علوم پزشکی دارای محبوبیت کمتری گزارش کرده است(۹) و همچنین بر خلاف نتایج عبدولایه که افزایش استفاده از روش‌های تجربی را گزارش می‌دهد(۱۶). این امر می‌تواند ناشی از پیچیدگی روش‌های مداخله‌ای، قوانین اخلاقی حاکم بر این مطالعات به جهت اینکه پژوهشگر در روند پژوهش دست برده و به دلخواه خود آن را دستکاری می‌کند و سایر مسائل باشد. در مواردی که به ژنتیک، میکروبیولوژی، مهندسی دستگاه‌های پرتو و نرم افزارهای مربوط به این بیماری‌ها و دستگاه‌ها و سایر حوزه‌ها، روش‌های معمول هر حوزه استفاده شده است. در روش مشاهده‌ای، روش‌های تحلیلی روش غالب مورد استفاده بوده و این برخلاف نتایج امین‌پور و پورثانی است(۱۴). از بین روش‌های تحلیلی نیز، همانند نتایج بنی‌هاشمی و Burman روش گذشته‌نگر بیشتر استفاده شده است(۱۸،۱۷). در پژوهش حاضر در مواردی که از روش توصیفی استفاده شده است، روش مقطعی پر استفاده‌ترین روش توصیفی بوده است. این نتایج هم سو با نتایج آویژگان و نصر و باقری است(۷،۹). در روش‌های مداخله‌ای، روش تجربی هم سو با نتایج Abdoulaye و Chu (۲۰،۱۹،۱۴) و کارآزمائی بالینی هم سو با نتایج شکفته و Tiew، بیشتر مورد استفاده بوده است(۲۱،۱۵). روش‌های مداخله‌ای- تجربی مختلفی در پژوهش‌ها مورد استفاده قرار گرفته است که در بین آنها روش شاهددار تصادفی بر خلاف نتایج امان‌اللهی کمترین روش مورد استفاده بوده است(۱۳).

نتیجه گیری

بر اساس نتایج پژوهش حاضر و پژوهش‌های مورد استفاده در بحث همگی بر اهمیت انتخاب روش تحقیق، نوع پژوهش و هدف از طرح و اجرای آن، افراد شرکت کننده در مراحل مختلف پژوهش و توانایی‌های علمی پژوهشگران و جامعه‌ای که این پژوهش در آن به اجرا در خواهد آمد تاکید و بسیار مهم دانسته‌اند. این بدین معنی است انتخاب روش به مجموع شرایط بستگی دارد که روند پژوهش را تسهیل نماید. بدین منظور آموزش روش تحقیق در دوران دانشجویی و همکاری سازمان‌ها و جامعه آماری برای انجام پژوهش‌های بنیادی و یافتن راه حل‌های کنترل بیماری‌ها ضروری است.

پیشنهادات

بر اساس نتایج این پژوهش و بحث انجام شده در راستای روش پژوهش‌های سه حوزه مورد بررسی در حوزه سلامت در پژوهش‌هایی که انجام می‌گیرد موارد زیر جهت ارتقاء پژوهش‌های پزشکی به زبان فارسی پیشنهاد می‌گردد:

۱. بررسی میزان آگاهی دانشجویان پزشکی از روشهای تحقیق رایج در پزشکی

۲. بررسی میزان شرکت رشته‌های پیراپزشکی در تولید مقالات پزشکی

۳. بررسی میزان تاثیر روش‌های تحقیق در پژوهش‌های مربوط به بیماریهای سرطان، با میزان کاهش

[Downloaded from jssu.ssu.ac.ir on 2026-11-25]

References:

1- Aliahmadi A, Ghafarian V. ***Principles of Recognition and Research Method: Looking to Historical Studies***. Alzahra J Humanities 2003; 46-47: 241-66. [Persian]

2- Amirsalari S, Khalili-Matinzadeh Z, Afsharpayman SH, Javadipour M, Azizabadi-Farahani M. ***Tehran University of Medical Sciences: Participation in Twenty Five Percent of Pediatric Science Production in Iran***. Iranian J Pediatrics 2008; 18(1): 21-7. [Persian]

3- Gohari MR, Salehi M, Vahabi N, Bazrafshan A. ***Analysis of Medical Sciences Articles Structure Quality during 2002-2008.*** Payavard Salamat 2012; 6(1): 79-88. [Persian]

4- Langari M, Momenzadeh MM. ***Methodology of Auditing Researches***. Humanities (University of Imam Hossein) 2008; 17(74): 9-30.[Persian]

5- Dolani A, HosseiniNasab D, Niknafs B. ***Research Methods Used in Graduates Dissertations of Tabriz Medical Science University from 1996-2005***. Info Sci and Technology 2009; 25(2): 169-87. [Persian]

6- Olia P, Ghanei M***. Status of Production of Science and Technology in the Field of Medical Sciences in Islamic Republic of Iran***. Hakim 2014; 17(1): 34-43. [Persian]

7- Avizhgan M, Nasr AR***. Study of Research Methods in Medical Education***. Teb Tazkiye 2012; 2: 5-11. [Persian]

8- Siamaki S. ***Survey of Quantity and Content of Persian Library and Information Science Articles Based on Subjects, Methodology and Data Gathering Instrument***. [Master thesis]. Ahvaz, Shahid Chamran University 2012. [Persian]

9- Bagheri Z. ***Determining Methodology of Tehran Medical Science University Articles Indexed in Pubmed in 2012***. [Master thesis]. School of Health Management and Med Info Sci, Iran Uni of Med Sci 2013. [Persian]

10-Brennan PA, Mitchell DA, Walker TW, Cascarini L, Oeppene RS. ***Short Communication Articles Published in BJOMS during 2008-2009 an Analysis of Types of Submission and Subject 2008-2009 Material.*** Br J Oral and Maxillofac Surg 2010; 48(3): 167-72.

11-Anderson T, Shattuk J. ***Design- Based Research: a Decade of Progress in Education Research?.*** Educational Research 2012; 41(1): 16-25.

12- Ahmadi A, Soori H***. Important Statistical Points to Improve and Promote the Methodology of the Articles on Medical Sciences, Particularly Nephrology and Kidney; a Review Article***. J Renal Injury Prevention 2015; 4(1): 4-8. [Persian]

13- Amanollahi A***. Evaluation of Quality of Randomized Controlled Trials from Iranian Medical Science Universities Researchers, Indexed in Pubmed, Using Consort Check List [Master thesis].*** School of Health

[Downloaded from jssu.ssu.ac.ir on 2026-11-25]

Management and Medical Information Sciences, Tehran Uni of Med Sci and Health Services 2011. [Persian]

14- PourSani M, Aminpour A. ***Content Analysis of MSc***. Dissertations in Nutrition and Health Sciences in Shahid Beheshti and Tehran Medical Sciences Universities, and Comparing in Terms of Addressing the Research Priorities in the Nutrition Field, 7th Iranian Nutrition Congress, Guilan University of Medical Sciences and Health Services, Rasht, Iran 2004. [Persian]

15- Shekofteh M. ***Content Analysis of Medicinal Plants Dissertations Presented in Pharmacy Schools, and Comparing its Results with Research Priorities. [Master thesis].*** School of Health Management and Med Information Sci, Iran Uni of Med Sci 1988. [Persian]

16- Abdoulaye K. ***Research Trends in Library and Information Science at the International Islamic University Malaysia.*** Library Rev 2002; 51(1): 32-37. [Persion]

17- BaniHashemi M. ***Citation Analysis of Persian Periodicals. [Master thesis]. School of Health Management and Medical Information Sciences***. Iran Uni of Med Sci 1993. [Persian]

18- Burman J.S. ***Doctoral Research in IMTECH: Document Use Pattern***. Annals Library Sci Document 2000; 47(4): 121-130.

19- Abdoulaye K. ***Research Trends in Humanities: an Analysis of Master's Theses at the International Islamic University Malaysia***. Malaysian J Library & Info Sci 2004; 9(1): 59-68.

20- Chu H. ***Research Methods in Library and Information Science: A Content Analysis***. Library & Info Sci Res 2015; 37(1): 36–41.

21- Tiew WS. ***Journal of Natural Rubber Research, 1987- 1996: Bibliometric Study***. Islamic Bulletin 1998; 43(2): 49-57.

[Downloaded from jssu.ssu.ac.ir on 2026-11-25]

Investigating the methodology of indexed articles in breast cancer, ovarian cancer, colon and rectal cancer in SID and MEDLIB databases within 2004-2014

Leila Nemati-anaraki [1], Esmat Momeni [2], Vida Shadfar [3], Mehrdad Mostaghaci [4]

[1] Department of Medical Librarianship & Information Sciences, School of Health Management and Medical Information Sciences, Iran University of Medical Sciences, Tehran, Iran

[2] Department of Information Science & Epistemology, Faculty of Psychology and Education, AllameTabatabayi University, Tehran, Iran

[3] Firoozgar General Hospital, Iran University of Medical Sciences, Tehran, Iran

[4] Shahid Sadoughi University of Medical Sciences, Yazd, Iran

Received: 29 Apr 2017 Accepted: 16 Sep 2017

Abstract

Introduction: Methodology is one of the main parts of a study, indicating its scientific status. The aim of this study was to review the methodology of indexed articles in three domains, including breast, ovarian, colon and rectal cancers in SID and MEDLIB databases from 2004 until 2014.

Method: The study was a descriptive cross-sectional one. It was used a checklist for gathering the required data. The articles consisted of 748 ones indexed in SID and MEDLIB databases in the domains of breast cancer, ovarian cancer, colon and rectal cancers since 2004 until 2014. The sample size was determined through stratified sampling as 188 articles. The data were analyzed by SPSS software version 21 and descriptive method, including table and chart, frequency and mean percentage.

Results: Most of the articles (%89) belonged to SID database and related to breast cancer (%80. 9). All indexed articles were applied ones and %44.4 of them was written for the purpose of curing diseases. The most important method was the observation method (%69.4). The observation-analysis method was applied the most (%53.5). Among intervention studies, the most important method was empirical method (%88.1).

Conclusion: According to the results of this study, it is necessary to pay special attention to various research methods of Persian researches related to above mentioned research fields in order to resolve the need of other researchers and medical teams can easily access these studies.

Key words: Methodology, Methodology in Medicine, Databases

This paper should be cited as:

Nemati-anaraki L, Momeni E, Vida Shadfar V, Mostaghaci M. Investigating the methodology of indexed articles in breast cancer, ovarian cancer, colon and rectal cancer in SID and MEDLIB databases within 2004-2014. J Shahid Sadoughi Univ Med Sci 2018; 25(11): 921-30.

***Corresponding author: Tel: 09122764842, email: vidashadfar@gmail.com**

[Downloaded from jssu.ssu.ac.ir on 2026-11-25]